

Genomförandet av Agenda 2030

Underlag från Socialstyrelsen

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2017-4-7

Publicerad www.socialstyrelsen.se, april 2017

Förord

Genomförandet av FN:s Agenda 2030 är både en global strategi och ett samlat program för en hållbar utveckling. Agendan är universell med innebörden att den omfattar alla samhällsnivåer från globalt till lokalt. Jämfört med FN:s millenniemål som främst riktades till att förbättra förhållanden i låg- och medelinkomstländer omfattas samtliga världens länder av Agenda 2030. Socialstyrelsen välkomnar denna utveckling och inom myndighetens område, hälso- och sjukvård samt socialtjänst, kan många olika myndigheter och verksamheter bidra till genomförandet av Agendan, särskilt på nationell nivå, men även globalt. Socialstyrelsens rapport av verksamhet som har bäring på mål och delmål i Agenda 2030 ska därför ses som komplement till den verksamhet som övriga berörda myndigheter rapporterar in på främst hälso- och sjukvårdsområdet, men även inom socialtjänstområdet.

Socialstyrelsens roll som expertmyndighet och regelgivningsmyndighet innebär givetvis ett ansvar i att genomföra mål och delmål i Agenda 2030. Det är dock i sammanhanget viktigt att lyfta kommunernas och landstingens roll i ansvaret för att finansiera och tillhandahålla hälso- och sjukvård och socialtjänst på det sätt som gör att mål och delmål i Agenda 2030 kan genomföras på bästa sätt i Sverige.

I det följande lämnas en mer detaljerad redovisning av vilka delar av Socialstyrelsens verksamhet som har en koppling till genomförandet av Agenda 2030 i Sverige och på global nivå.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Genomförande av Agenda 2030	9
Socialstyrelsens arbete	9
Bilaga. Socialstyrelsens verksamhet	23

Sammanfattning

Socialstyrelsen, liksom 80-talet andra statliga myndigheter, har fått i uppdrag att bidra med underlag till regeringen om vilken inverkan myndighetens verksamhet har för att de 17 globala utvecklingsmålen i Agenda 2030 ska kunna genomföras på nationell och internationell nivå.

Uppdraget att bedöma vilka mål och delmål i agendan som verksamheten har störst inverkan på, både nationellt och internationellt, redovisas i denna rapport genom korta beskrivningar av vilken verksamhet som avses samt i förekommande fall om myndighetens verksamhet på området är tillräcklig. Den verksamhet som myndigheten redovisar i rapporten tar sin utgångspunkt i myndighetens instruktionsenliga uppdrag samt därtill hörande regeringsuppdrag. De uppdrag och publikationer som omnämns i rapporten återfinns på myndighetens hemsida (<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer> och <http://www.socialstyrelsen.se/sosfs>).

Verksamheten redovisas också när det är tillämpligt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I rapporten lyfter Socialstyrelsen behovet av att utveckla detta arbete ytterligare. Socialstyrelsen arbetar för närvarande med jämställdhetsintegrering i syfte att bättre bidra i arbetet med att nå de jämställdhetspolitiska målen. Myndigheten har också gjort bedömningen att det behövs ytterligare åtgärder inom området sexuell och reproduktiv hälsa för att bidra till att uppnå delmålet.

Det mål med respektive delmål som tas upp i redovisningen av verksamheten och som i hög grad får anses bidra till genomförandet är mål 3, *Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar*. Under målet återfinns flertalet av myndighetens åtgärder för att styra och stödja hälso- och sjukvård och socialtjänst genom bland annat föreskrifter, nationella riktlinjer, rekommendationer och kunskapsstöd.

Myndigheten bidrar också till att genomföra mål 1 *Avskaffa fattigdom i alla dessa former överallt*, mål 2 *Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk*, mål 5 *Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt*, mål 10 *Minska ojämlikheten inom och mellan länder*, mål 16 *Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer* och mål 17 *Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling*.

Då myndighetens verksamhet fokuseras på reglering och nationell kunskapsstyrning, kan ett genomslag på internationell nivå vid en första anblick te sig litet. Socialstyrelsen har dock ett omfattande internationellt engagemang med ett hundratal internationella åtaganden där det sker ett ständigt erfarenhetsutbyte och samarbete inom olika mål- och delmålsområden som ryms inom Agenda 2030. Potentialen att nå ut med kunskap och därmed bidra till att mål och delmål genomförs får därför anses som mycket god.

Särskilt inom det internationella samarbetet kan nämnas myndighetens roll att representera Sverige i WHO:s globala styrelse, Executive Board, under

perioden 2015–2018, men även det samarbete som sker inom ramen för olika arbetsgrupper under EU-kommissionen och ministerrådet, samt inte minst inom Nordiska ministerrådet.

Socialstyrelsen vill i detta sammanhang också hänvisa till sitt remissvar av den 28 juni 2016 (dnr 10.1–13880/2016) med synpunkter på det nya policyramverket för det svenska utvecklingssamarbetet), som har många beröringspunkter med Agenda 2030. I yttrandet anför myndigheten att det föreslagna policyramverket omfattar flertalet av de grundläggande värden som är en utgångspunkt för den svenska välfärdsmodellen, och tillstyrker särskilt de tematiska inriktningar och perspektiv som föreslås i ramverket, som mänskliga rättigheter, jämlik hälsa, global jämställdhet, migration och bekämpning av fattigdom.

Socialstyrelsen gör bedömningen att genomförandet av Agenda 2030 ställer nya krav på tvärssektoriellt arbete och anser att ett samlat svenskt genomförande av Agenda 2030 har stor prioritet. Myndigheten ser fram emot att på ett konstruktivt sätt bidra till att mål och delmål uppfylls nationellt och globalt.

Genomförande av Agenda 2030

Socialstyrelsens arbete

Uppdraget att redovisa hur myndigheten bidrar till genomförandet av mål och delmål i Agenda 2030 redovisas nedan. Utgångspunkten för redovisningen är de mål och delmål som myndighetens verksamhet har störst inverkan på. Genomförandet bedrivs primärt genom de olika styrinstrument som finns till myndighetens förfogande, t.ex. föreskrifter och allmänna råd, kunskapsstöd, öppna jämförelser, handböcker och handledningar, riktlinjer, rapporter och rekommendationer. Det löpande internationella arbete som myndigheten bedriver i egenskap av expertstöd till regeringen kan ses som ett komplement till redovisningen nedan.

Generellt kan också nämnas att myndigheten i sin omvärldsanalys för perioden 2016–2018 (dnr 1.5–15788/2016) har identifierat en rad samhällsutmaningar som kopplar till genomförandet av Agenda 2030. Socialstyrelsen konstaterar att det finns ökade hälsoskillnader mellan olika socioekonomiska grupper, och även på vissa områden mellan män och kvinnor. Nationellt varierar förutsättningarna för att kunna leverera en god hälso- och sjukvård vilket ökar risken för att vården kan bli ojämlik och utföras på olika villkor. Utöver geografiska skillnader på nationell nivå visar skillnader i vård och omsorg mellan pojkar och flickor, män och kvinnor på behovet av ett utvecklat arbete med jämställdhet.

Omvärldsanalysen har även visat att i det internationella samarbete som bedrivs inom EU, WHO och inom Norden finns ett ökat fokus på systemfrågor för att möta de utmaningar som har en stark koppling till det rådande ekonomiska läget och den demografiska situationen. Den vård och omsorg som finansieras och tillhandahålls av kommuner och landsting är av stor betydelse för att uppnå mål och delmål i Agenda 2030. Kommunernas och landstingens roll i genomförandet bör därför inte underskattas.

Flyktingsituationen i Europa och lärdomar från ebolautbrottet i Västafrika visar på behovet av starkare hälsosystem och behovet av ökad krisberedskap. Även tillgången till personal med relevant utbildning inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är en viktig faktor.

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

Generellt rörande mål 1 vill Socialstyrelsens lyfta den verksamhet som bedrivs genom dels utarbetandet av kunskapsstöd samt dels uppföljning av verksamheten som expertmyndighet genom bland annat Öppna jämförelser. Dessa används av kommunerna i syfte att följa verksamheten, få underlag för jämförelser av verksamheter och stödja utvecklingsarbete på regional och nationell nivå. Myndigheten avser att ytterligare stödja systematisk uppföljning av insatser och deras effekter.

Socialstyrelsens arbete med att utveckla en starkare evidensbas för socialtjänstens arbete är också relevant för genomförandet av målet.

Delmål 1.2. Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

Socialstyrelsen stödjer detta mål genom att som expertmyndighet utveckla kunskapsstöd samt följer verksamheten i form av bland annat öppna jämförelser. Dessa används av kommunerna för att följa och utveckla verksamheten. Socialstyrelsen har tagit fram ett kunskapsstöd riktat till socialtjänsten om rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området samt en rapport om jobbstimulans inom ekonomiskt bistånd. För socialtjänstpersonal har myndigheten också tagit fram allmänna råd och meddelandeblad om ekonomiskt bistånd till privatpersoner. Socialstyrelsen stödjer också ett utvecklat arbete med strukturerad uppföljning av resultaten av insatser inom ekonomiskt bistånd.

Delmål 1.3. Införa nationellt lämpliga system och åtgärder för socialt skydd för alla, inklusive grundskydd, och senast 2030 säkerställa att de omfattar en väsentlig andel av de fattiga och de utsatta.

Socialstyrelsen har bland annat tagit fram stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av ekonomiskt bistånd. Myndigheten publicerar även officiell statistik om ekonomiskt bistånd (preliminära data varje månad samt data på årsbasis). Därutöver har myndigheten tagit fram handböcker och allmänna råd om ekonomiskt bistånd. Socialstyrelsen har också tagit fram en rapport om den sekundära bostadsmarknaden och har även ett pågående arbete att genomföra en nationell kartläggning av hemlöshetens omfattning och karaktär.

Utöver publikationer inom området har myndigheten en upplysningstjänst (<http://www.socialstyrelsen.se/omsocialstyrelsen/kontaktformular>) som besvarar frågor om hur lagstiftningen ser ut inom hälso- och sjukvårdens samt socialtjänstens område.

Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning, uppnå en bättre kosthållning och främja ett hållbart jordbruk.

Delmål 2.2. Senast 2030 avskaffa alla former av undernäring, bl.a. genom att senast 2025 nå de internationella överenskomna målen i fråga om tillväxthämning och undervikt bland barn under fem år, samt tillgodose tonårsflickors, gravida och ammande kvinnors samt äldre personers näringsbehov.

Socialstyrelsen har på området en föreskrift och allmänna råd om förebyggande av och behandling vid undernäring (SOSFS 2014:10) samt stöd till implementering av nutritionsföreskrifter. Allmänt om råden och föreskrifterna kan nämnas att fokus ligger på undernäring generellt, och inte på särskilda målgrupper som t.ex. barn, där särskild information om amning har tagits fram. Myndigheten arbetar också med frågor om undernäring som vårdskada inom äldreomsorgen och hemsjukvården.

Socialstyrelsen har också tagit fram stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av vård och omsorg om äldre med bland annat indikatorer rörande åtgärder mot fall, undernäring och nedsatt munhälsa samt mat och måltidsmiljö.

Öppna jämförelser används av kommuner och enheter för att utveckla verksamheten, bland annat genom att de är ett verktyg som skapar jämförelser av kvalitet inom socialtjänst och hälso- och sjukvård i hela Sverige. Den analys, uppföljning och utveckling inom socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens verksamheter inom flertalet av områdena som berörs av Agenda 2030 görs via Öppna jämförelser.

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

Delmål 3.1. Till 2030 minska mödradödligheten i världen till mindre än 70 dödsfall per 100 000 förlossningar med levande barn.

Socialstyrelsen publicerar årligen officiell statistik om graviditet, förlossningar och nyfödda barn (Medicinska födelseregistret). En fördjupad analys av utfallet av förlossningsvård görs, och Socialstyrelsen ska sammanställa och redovisa behov av kunskap och kunskapsstöd för förlossningsvård. Myndigheten publicerar också officiell statistik om dödsorsaker (dödsorsaksregistret), som exempelvis visar att de vanligaste dödsorsakerna i Sverige för både män och kvinnor är hjärt- och kärlsjukdomar och tumörer.

Delmål 3.2. Senast 2030 säkerställa att inga spädbarn eller barn under fem år dör av orsaker som hade kunnat förebyggas. Alla länder bör sträva efter att minska den neonatala dödligheten till högst tolv dödsfall per 1000 levande födda och dödligheten bland barn under fem år till högst 25 dödsfall per 1 000 levande födda.

Socialstyrelsen har inom området spädbarn och dödlighet bland annat rekommendationer inom områdena infektionsprevention hos nyfödda och en kommande rekommendation som berör plötslig oväntad död hos spädbarn. Bland de spädbarn som avlider plötsligt och oväntat varje år (45 spädbarn i åldern 0–12 månader) får ungefär hälften en fastställd dödsorsak, oftast infektion. Den andra hälften får diagnosen plötslig spädbarnsdöd som är en uteslutningsdiagnos och innebär att den exakta dödsorsaken inte kunnat fastställas. Syftet med nya rekommendationer är att främja rutiner för att fler avlidna spädbarn ska få en korrekt dödsorsaksdiagnos. Över tid har i Sverige den neonatala dödligheten minskat, och även förekomsten av intrauterin fosterdöd. Riskerna kvarstår dock för barn till kvinnor som röker och snusar, och för barn till kvinnor som har övervikt eller fetma, samt för förstföderskor och hos kvinnor som är födda utanför de nordiska länderna. Vikten av att koppla samman kvinnors hälsa med barns hälsa i genomförandet av mål och delmål i Agenda 2030 framstår som särskilt tydligt under detta delmål.

Socialstyrelsen har också tagit fram vägledningar på området vård av barn födda före graviditetsvecka 28 och minskad risk för plötslig spädbarnsdöd.

Myndigheten publicerar årligen en statistikrapport om bland annat ökning- och minskningar av fosterskador och kromosomavvikelser. Arbetet har också bidragit till en indikatorutveckling inom kunskapsstödet vid minskade fosterrörelser. Syftet med rekommendationerna i kunskapsstödet är att färre foster ska dö i livmodern och att färre barn ska dö eller skadas i samband med förlossningen eller födas med svåra hjärnskador. Indikatorerna möjliggör uppföljning av i vilken grad rekommendationerna tillämpas i vården och omsorgen. Myndigheten har också uppdrag om eftervård vid förlossning samt en kunskapsdatabas om sällsynta sjukdomar och bedriver i samarbete med Informationscentrum för ovanliga diagnoser vid Göteborgs universitet och Nationella funktionen sällsynta diagnoser (NFSD) informationsspridning inom området.

Delmål 3.3. Senast 2030 utrota epidemierna av aids, tuberkulos, malaria och försummade tropiska sjukdomar samt bekämpa hepatit, vattenburna sjukdomar och andra smittsamma sjukdomar.

Socialstyrelsen har på området tagit fram föreskrifter inom blod, vävnader och celler. Myndigheten har också rekommenderat screening för livmoderhalscancer med cellprovtagning för cytologi och humant papillomvirus (HPV).

Delmål 3.4. Till 2030 genom förebyggande insatser och behandling minska det antal människor som dör i förtid av icke smittsamma sjukdomar med en tredjedel samt främja psykisk hälsa och välbefinnande.

En stor utmaning för hälso- och sjukvården är de icke smittsamma sjukdomarna. Hjärt-kärlsjukdomar, cancer, diabetes och kroniska lungsjukdomar är i dödlighet räknat några av de vanligaste dödsorsakerna och har fyra huvudsakliga gemensamma riskfaktorer: tobak, alkohol, ohälsosamma matvanor och otillräcklig fysisk aktivitet. Den samhällsutmaning som icke smittsamma sjukdomar utgör är stor – Världshälsoorganisationen konstaterade i sin *Noncommunicable Diseases Country Profiles* för Sverige år 2014¹ att icke smittsamma sjukdomar beräknades ligga bakom 90 % av antalet dödsfall i Sverige. Socialstyrelsen gör bedömningen att stora ansträngningar behöver göras för att kunna uppnå delmål 3.4 på nationell nivå. Myndigheten ser en positiv trend vad gäller dödlighet i hjärt-kärlsjukdomar och överlevnad i olika former av cancersjukdomar och följer utvecklingen noga.

För att bekämpa bland annat icke smittsamma sjukdomar kan särskilt nämnas Socialstyrelsens nationella riktlinjer till hälso- och sjukvården, som samtliga återfinns under delmålet. Framtagandet av nationella riktlinjer för vård är en omfattande verksamhet i myndigheten.

I dagsläget omfattar nationella riktlinjer antipsykotisk läkemedelsbehandling vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd, multipel skleros (MS) och Parkinsons sjukdom, bröst-, prostata-, tjocktarms- och ändtarmscancer-vård, diabetesvård, hjärtsjukvård, lungcancer-vård, psykosociala insatser vid schizofreni eller schizofreniliknande tillstånd, rörelseorganens sjukdomar, sjukdomsförebyggande metoder, strokesjukvård, vuxentandvård, vård och stöd vid demens, astma och KOL samt depression och ångestsyndrom. Socialstyrelsen utvärderar också följsamheten till rekommendationer i de nationella riktlinjerna, utifrån fastställda indikatorer.

Därutöver kan nämnas Socialstyrelsens stöd om beslut för behandling vad gäller gränsvården för graviditetsdiabetes, läkemedelsbehandling av ADHD hos barn och vuxna samt vägledningen till hälso- och sjukvården om kost vid diabetes. Vidare har myndigheten tagit fram rekommendationer och bedömningsunderlag för screening inom områdena bröstcancer, bukaortaaneurysm, livmoderhalscancer, tjock- och ändtarmscancer och prostatacancer.

Övrig verksamhet som är relevant för genomförandet av delmålet är exempelvis utvecklingen av samlad statligt stöd för hälso- och sjukvården för att minska de allvarligaste och mest frekventa vårdskadorna, kunskapsunderlag till primärvården rörande psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända migranter, definitions- och tillståndsutredningar för högspecialiserad vård, utbildningsmaterial om ADHD för barn och vuxna i hälso- och sjukvården samt socialtjänsten, föreskriften om basala hygienrutiner inom hälso- och sjukvården och donationsverksamheten.

Socialstyrelsen har tillsammans med Läkemedelsverket, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), Folkhälsomyndigheten och Tandvårds-

¹ http://www.who.int/nmh/countries/swe_en.pdf?ua=1

och läkemedelsförmånsverket (TLV) följt upp överenskommelsen inom den s.k. PRIO-satsningen för riktade insatser inom området psykisk ohälsa i syfte att säkerställa en samordnad och behovsanpassad statlig kunskapsstyrning inom området psykisk ohälsa.

Fördelning av flera olika statsbidrag inom folkhälsa och psykisk hälsa ingår också i myndighetens verksamhet på området.

Inom delmålet har myndigheten också tagit fram en handledning till webbutbildningen Samtal och råd om bra matvanor.

I övrigt samarbetar Socialstyrelsen tillsammans med bland annat Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och Programråden på Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att ta fram hälsoekonomiska underlag i form av medicinska underlag, omvårdnadsunderlag eller underlag om sociala insatser i syfte att kunna klargöra olika tillstånds- och åtgärds-kombinationers kostnadseffektivitet och vilken evidens som finns för dem. Även på området patientsäkerhet bedriver myndigheten ett brett samarbete med andra myndigheter, regioner, landsting och kommuner samt SKL för att öka patientsäkerheten och förebygga vårdskador.

Delmål 3.5. Stärka insatserna för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholmissbruk.

Socialstyrelsen har tagit fram en vägledning för socialtjänsten och andra aktörer om barn och unga i familjer med missbruk. Även här kan nämnas de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende samt föreskrift och allmänna råd om läkemedelsassisterad behandling vid opio-idberoende (LARO). Myndigheten utvärderar också följsamhet till rekommendationer i de nationella riktlinjerna (vård och stöd vid missbruk och beroende) och tillhandahåller stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av missbruks- och beroendevården. Därutöver redovisar myndigheten årligen officiell statistik om vårdinsatser för vuxna personer med missbruk och beroende, och fördelar statsbidrag till sociala organisationer.

Myndigheten har i uppdrag att stödja genomförandet av en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken.² Arbetet har som utgångspunkt att främja jämlikhet och jämställdhet och genomförs i samverkan med Socialstyrelsen inom de insatsområden som rör myndighetens ansvarsområden.

Vidare har myndigheten tagit fram en handledning inom området Rådgivande samtal om alkohol – en guide om hur hälso- och sjukvården kan stödja patienter med riskabla alkoholvanor att dricka mindre samt kunskapsstöd som handlar om att stärka kvaliteten i hem för vård eller boende (HVB) för personer med missbruks- och beroendeproblem.

² Folkhälsomyndigheten verkar för samordningen på nationell nivå.

Delmål 3.7. Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, inklusive familjeplanering, information och utbildning, och att reproduktiv hälsa integreras i nationella strategier och program.

Socialstyrelsen bedriver på området inom delmålet bland annat ett arbete med att ta fram en vägledning till hälso- och sjukvården om assisterad befruktning med donerade könsceller. Myndigheten har också tagit fram en vägledning för elevhälsan samt en rapport som utgör underlag till nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Arbetet som bedrivs inom Socialstyrelsens rättsliga råd bidrar till att klargöra rättigheterna inom ett antal sociala och medicinska frågor. Myndighetens etiska råd bistår myndigheten i etiska frågeställningar inom verksamhetsområdet.

När det gäller delmål 3.7 är myndighetens bedömning att det finns behov av ytterligare åtgärder inom området sexuell och reproduktiv hälsa för att bidra till att uppnå delmålet. Myndigheten gör också bedömningen att det kommer att krävas ytterligare ansträngningar på global nivå för att uppnå delmålet.

Delmål 3.8. Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla, som även skyddar mot ekonomisk risk, tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård av god kvalitet liksom tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga läkemedel och vaccin av god kvalitet.

Socialstyrelsen har tagit fram stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av hälso- och sjukvården samt utvärdering av följsamhet till rekommendationer i de nationella riktlinjerna. För att kunna mäta och följa upp verksamheter utvecklar myndigheten indikatorer som belyser kvalitet eller effektivitet inom olika områden. Ett verktyg för kvalitetsuppföljningar är användningen av indikatorer. Myndigheten utvecklar och underhåller enhetliga termer, begrepp och klassifikationer för hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Därutöver gör myndigheten en fördjupad analys av hälso- och sjukvårdens samt tandvårdens möjligheter och utmaningar att tillhandahålla vård till asylsökande och nyanlända. I analysen ingår att belysa möjliga förändringar av hälso- och sjukvårdssystemets förmåga och funktionalitet, på kort och lång sikt. Flyktingssituationens konsekvenser för hälso- och sjukvården och tandvården ur ett jämställdhetsperspektiv ska också analyseras.

Socialstyrelsen har också tagit fram föreskrifter i syfte att säkerställa god kvalitet inom hälso- och sjukvården, bland annat om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete och om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården. Även här kan myndighetens arbete inom patientsä-

kerhetsområdet nämns som bidrar till att genomföra delmålet på nationell nivå.

Socialstyrelsen har i fördjupade analyser belyst tillgången till vård för personer med funktionsnedsättning, bland annat när det gäller vård och utfall vid cancer samt akut hjärtinfarkt. Genom dessa analyser har Socialstyrelsen ökat kunskapen om hur jämlik vården är för personer med funktionsnedsättning.

Delmål 3 d. Stärka alla länders, i synnerhet utvecklingsländernas, kapacitet när det gäller tidig varning, riskreducering och hantering av nationella och globala hälsorisker.

Socialstyrelsens roll är att ge råd och stöd och samordna krisledningsarbetet och kriskommunikationen på nationell nivå, och att stärka hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap före, under och efter en allvarlig händelse. Arbetet bedrivs genom utarbetande av styrdokument, uppföljning av beredskapsverksamheten i hela landet genom t.ex. övningar och olika typer av regeringsuppdrag, samt ett tätt samarbete med EU, WHO och övriga Norden. Socialstyrelsens krisledningsorganisation har inom området global hälsoberedskap det senaste året varit aktiv bland annat till följd av ebolautbrottet i Västafrika. En viktig del i krisledningsorganisationens arbete var att förbereda och samordna resurser för att genomföra medicinsk evakuering av personer med misstänkt eller säkerställd ebolainfektion. Under 2015 genomfördes två sådana evakueringar av hjälparbetare från Västafrika till Sverige. Sveriges evakueringsresurser ingick i det internationella systemet genom WHO och EU för samordning av medicinska evakueringsresurser och insatser.

I samband med jordbävningkatastrofen i Nepal sände Socialstyrelsen läkare till katastrofområdet för att göra medicinska bedömningar av svenskar med behov av vård samt för att göra ställningstaganden om evakuering till Sverige. Krisledningsorganisationen har också varit aktiv i samband med flyktingsituationen i Sverige.

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Generellt rörande mål 5 vill Socialstyrelsen lyfta betydelsen av arbetet med att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering i syfte att bättre bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Den framtagna planen innehåller identifierade utvecklingsbehov, mål samt åtgärder och genomförs 2016–2018. I sammanhanget kan också nämnas de årliga lägesrapporteringarna inom hälso- och sjukvård, individ och familjeomsorg, äldre och äldreomsorg samt funktionshinder. Tillståndet och utvecklingen analyseras med utgångspunkt i jämställdhet och jämlikhet.

Delmål 5.2. Avskaffa alla former av våld mot alla kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering.

Myndigheten tillhandahåller stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av stöd till brottsoffer. Socialstyrelsen har avgränsat uppdraget att ta fram öppna jämförelser av kommunens stöd till brottsoffer till följande grupper: vuxna utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående (våldsutsatta vuxna), barn utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående (våldsutsatta barn), samt barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående (barn som bevittnat våld).

Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp socialtjänstens medverkan när våldsutsatta behöver hämta tillhörigheter i hemmet. Myndigheten har i uppdrag att redovisa utveckling av skyddade boenden. Indikatorer för skyddade boenden har tagits fram och ska synkroniseras med öppna jämförelser av våld i nära relationer.

Myndigheten fördelar olika statsbidrag inom området våld mot kvinnor samt har en föreskrift om våld i nära relationer. Därutöver har myndigheten inom området tagit fram ett antal rapporter, bl.a. om säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling, kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer, en systematisk kartläggning och granskning av interventioner mot våld riktat mot kvinnor med funktionsnedsättning, en kartläggning och granskning av insatser för våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem, en kartläggning och identifiering av standardiserade bedömningsinstrument för socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld och behandlingsinsatser för personer som begår eller riskerar begå sexuella övergrepp mot barn.

Vidare har ett omfattande utbildningsmaterial tagits fram inom bl.a. områdena hedersrelaterat våld och förtryck, våldsutsatta kvinnor, sex mot ersättning (både avseende barn och unga samt vuxna) samt en handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. Kunskapsstöd har tagits fram till socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld och för standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer (manualbaserat stöd kallat FREDA).

Slutligen har myndigheten pågående arbete med att vidareutveckla och stödja implementeringen av verksamma metoder för att arbeta med våldsutövare, inklusive differentiering av metoder utifrån behov och att kartlägga förekomsten och utformningen av rutinmässiga frågor i socialtjänsten och hälso- och sjukvården om våldsutsatthet och våldsutövande.

Delmål 5.3. Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

Socialstyrelsen har tagit fram en webbutbildning och handledningsmaterial för personal i hälso- och sjukvården och för samhällskommunikatörer som möter kvinnor och flickor som är eller riskerar bli könsstympade. Därutöver har myndigheten tagit fram en rapport om kompetenshöjande åtgärder till hälso- och sjukvården om kvinnlig könsstympning. Myndigheten har också tagit fram rapporter med en uppskattning av antalet flickor och kvinnor i Sverige som kan ha varit utsatta för könsstympning.

Inom ramen för delmålet vill Socialstyrelsen också lyfta den svarsfunktion för socialtjänstens flyktingfrågor som myndigheten har inrättat, samt de frågor och svar rörande barnäktenskap som myndigheten sammanställt och tillgängliggjort på sin hemsida som ett komplement till vägledningen Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn och ungdomar.

Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

Delmål 10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människors, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

Socialstyrelsen har uppdraget att ta ett samlat ansvar, sektorsansvar, för genomförande av de funktionshinderspolitiska målen med anknytning till Socialstyrelsens verksamhetsområde. Det innebär att myndighetens roll att vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter är tydligt definierat på nationell nivå. Inom sitt verksamhetsområde ska myndigheten dessutom främja jämställdhet samt ha ett samlat ansvar för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Socialstyrelsen tillhandahåller stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning. Myndigheten har tagit fram föreskrifter inom LSS-området och fördelar dessutom olika statsbidrag på området. Socialstyrelsens funktionshindersnämnd bidrar därutöver till en löpande dialog med representanter för funktionshindersrörelsen och fungerar som ett rådgivande organ för övergripande och principiella frågor av betydelse för personer med funktionsnedsättning och deras närstående. Socialstyrelsens råd för äldre frågor har motsvarande funktion inom äldreområdet.

Därutöver har myndigheten tagit fram ett stort antal kunskapsstöd, exempelvis om att förebygga och minska utmanande beteende i LSS-verksamhet, att ge stöd till barn, ungdomar och vuxna med ADHD, att förebygga tvångs- och begränsningsåtgärder genom systematiskt kvalitetsarbete, att skapa delaktighet och inflytande i arbetet med genomförandeplaner för personer

med funktionsnedsättning och hur socialtjänstens personal ska möta personer med ADHD.

Socialstyrelsen har också publicerat rapporter om anhöriga till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och om myndighetens delmål i den funktionshinderspolitiska strategin. Myndigheten har dels belyst situationen för anhöriga, och dels tagit fram en vägledning för kommunernas arbete med anhörigstöd.

Pågående uppdrag inom delmålens område rör bland annat att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens, stöd för socialtjänstens arbete i mötet med utsatta EU-/EES-medborgare som vistas tillfälligt i Sverige, revidering av befintliga kunskapsstöd med anledning av det ökade mottagandet av ensamkommande barn, ta fram utbildningsmaterial till HVB, jour- och familjehem, romsk inkludering, att Individens behov i centrum, (IBIC), införs i landets samtliga kommuner samt stödja kommunerna vid införandet av modellen och att genomföra en förstudie av vilka insatser eller vilken typ av kunskapsstöd som det finns behov av inom socialtjänstens olika verksamhetsområden för hbtq-personer med fokus på individ- och familjeomsorgen.

Socialstyrelsen bedriver en omfattande verksamhet inom området jämlik vård. Myndigheten har tagit fram ett utbildningsmaterial om jämlik vård som vänder sig till personal i hälso- och sjukvården. Materialet är till för att stödja personal i hälso- och sjukvården att arbeta systematiskt med bemötande och jämlik vård. Innehållet omfattar bland annat bemötande och diskriminering av olika patientgrupper, såsom hbtq och personer med funktionsnedsättning.

Myndigheten har även uppmärksammat att kvinnor med olika bakgrund inte får jämlik vård, bland annat har faktorer som utbildningsnivå och födelsebakgrund visat sig ha stor betydelse. Även i framtagandet av rekommendationer rörande screening har myndigheten uppmärksammat behovet av ett jämlikhetsperspektiv, bland annat i syfte att befolkningen i hela landet ska erbjudas likvärdiga möjligheter att delta och att det krävs ett högt deltagande för att ett screeningprogram ska få effekt, det vill säga ge en hälsovinst för hela befolkningen. Vad gäller jämlik vård för äldre har myndighetens Öppna jämförelser inom området visat att det finns stora resultatmässiga skillnader mellan kommunerna.

Mål 16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer

Delmål 16.1 Avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld överallt.

Socialstyrelsen tillhandahåller stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av stöd till brottsoffer. Myndigheten fördelar dessutom olika statsbidrag inom området våld.

Därutöver har myndigheten tagit fram ett kunskapsstöd om våldsbejakande extremism till stöd för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna och bedriver arbete med att ta fram en utbildning om våld mot äldre personer inom vård och omsorg.

Delmål 16.2 Eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn.

Socialstyrelsen tillhandahåller stöd till regionalt och lokalt förbättringsarbete genom årliga Öppna jämförelser av stöd till brottsoffer och av den sociala barn- och ungdomsvården. Myndigheten fördelar dessutom statsbidrag inom området utsatta barn.

Inom delmålens område har kunskapsstöd och handledningar tagits fram om anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen, orosanmälningar rörande barn och bedömningsmetoder vid rekrytering av familjehem. Myndigheten har också tagit fram rapporter om utvecklingstendenser inom prostitution och dödsfallsutredningar rörande barn och vuxna som avlidit med anledning av brott. Pågående arbete bedrivs med att samla kunskap om prostitutionens utveckling över tid.

Delmål 16.7 Säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer.

Myndigheten bedriver dialog med patienter och brukare inom sina olika verksamhetsområden. Ett utvecklingsarbete i syfte att ytterligare stärka dialogen med patienter och brukare har nyligen inletts, där myndigheten ser över och stärker formerna för delaktighet, inflytande och brukarsamverkan.

Utöver det regelverk som patientlagen (2014:821) innebär har Socialstyrelsen på området tagit fram en handbok för vårdgivare, chefer och personal, kallad ”Din skyldighet att informera och göra patienten delaktig”. Myndigheten har beslutat föreskrifter kring anhörig- och patientinflytande och fördelar dessutom olika statsbidrag till anhörigorganisationer.

Därutöver har myndigheten tagit fram kunskapsstöd om vägledning vid brukarinflytande inom socialtjänst, psykiatri och missbruks- och beroendevård, delaktighet vid förskrivning av hjälpmedel och en manual för att arbeta evidensbaserat i socialtjänsten.

Socialstyrelsen ska också, i likhet med åtta andra myndigheter som styrs av förordningen (2015:155) om statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst, beakta behov och erfarenheter hos patienter och brukare samt verka för att statens styrning med kunskap är anpassad till professioners och huvudmännens (kommuner och landstings) behov.

Mål 17. Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling

Delmål 17.18 Till 2020 öka stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna, inklusive de minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling, för att avsevärt öka tillgången på aktuella och tillförlitliga uppgifter av hög kvalitet, uppdelade efter inkomst, kön, ålder, ras, etnicitet, migrationsstatus, funktionsnedsättning, geografisk plats och andra nationellt relevanta aspekter.

Socialstyrelsens register för t ex läkemedel och dödsorsak bidrar till att öka tillgången på nationella tillförlitliga uppgifter av hög kvalitet. Genom ökat samarbete inom ramen för WHO och inom EU för att utveckla bättre statistik kan myndigheten därmed bidra till att uppfylla målet både nationellt och internationellt. En engelsk databas över myndighetens statistik tillhandahålls på myndighetens webbsida, och statistiken som myndigheten tar fram publiceras bland annat av Eurostat, WHO och OECD.

Bedömning av Socialstyrelsens verksamhet i tabell

Avslutningsvis vill Socialstyrelsen kommentera uppgiften i uppdraget att bedöma Socialstyrelsens verksamhet i tabellform (se bilaga).

Socialstyrelsen har enligt instruktion³ uppdraget att vara förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, tandvård, socialtjänst, stöd och service till vissa funktionshindrade samt frågor om alkohol och missbruksmedel. Myndigheten ska också samordna de statliga insatserna inom socialtjänst och hälso- och sjukvård när det gäller barn och ungdom, och har ett samlat ansvar, sektorsansvar, för genomförande av de funktionshinderspolitiska målen med anknytning till Socialstyrelsens verksamhetsområde. Inom sitt verksamhetsområde ska myndigheten främja jämställdhet samt ha ett samlat ansvar för att främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Myndighetens har därigenom förutsättningar och strukturer på plats för att kunna leverera mot de mål och delmål som anges i Agenda 2030.

³SFS (2015:284)

Arbetet inom myndighetens verksamhetsområde utvecklas kontinuerligt och därmed ökar också förutsättningarna att kunna bidra till genomförandet av målen.

Generellt inom samtliga områden i tabellen gäller att det löpande internationella arbete som myndigheten bedriver i egenskap av expertstöd till regeringen kan ses som ett komplement till genomförandet av mål och delmål på global nivå. Myndighetens roll att i samarbete med Regeringskansliet bedriva arbete och tillhandahålla kunskap på nationell nivå har givetvis inverkan på genomförandet av målen globalt. Det svenska engagemanget för att få till stånd en global handlingsplan mot antibiotikaresistens, en global alkoholstrategi och ett globalt medvetandegörande av behovet av bekämpning av icke-smittsamma sjukdomar är exempel på myndighetens bidrag. Även i andra frågor, som sexuell och reproduktiv hälsa, reform av WHO och jämställdhetsfrågor inom FN-systemet samt vad gäller statistik och klassifikationer har Sveriges aktiva arbete lett till framsteg på global nivå. Myndigheten kan svårtligen bedöma om inverkan är stor eller om den är tillräcklig för genomförandet av mål och delmål, men en betydande del av det svenska arbetet på hälso- och sjukvårdsområdet globalt bedrivs av Regeringskansliet med stöd från Socialstyrelsens experter.

Bilaga. Socialstyrelsens verksamhet

Mål och delmål	Stor inverkan nationellt (ja/nej)	Verksamhet inom myndigheten som avses samt om den bedöms vara tillräcklig (ja/nej)		Verksamhet inom myndigheten som avses samt om den bedöms vara tillräcklig (ja/nej)		Kommentarer
		Stor inverkan nationellt (ja/nej)	Stor inverkan internationellt (ja/nej)	Stor inverkan nationellt (ja/nej)	Stor inverkan internationellt (ja/nej)	
1.2	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
1.3	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
2.2	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
3.1	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
3.2	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
3.3	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
3.4	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
3.5	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
3.7	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
3.8	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
5.2	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
5.3	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
10.2	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
16.1	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
16.2	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
16.7	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	
17.18	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	

Publikationer och uppdrag som omnämns i redovisningen återfinns på <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer> (avseende publikationer av olika slag) och <http://www.socialstyrelsen.se/sosfs> (för föreskrifter och allmänna råd)